

СЕКТОР ОСИГУРАЊА У СРБИЈИ

извештај за 2009. годину

Увод	2
Активности Народне банке Србије у 2009. години	2
Тржиште осигурања	4
Општи показатељи	4
Учесници на тржишту	7
Структура портфеља осигурања	8
Билансна сума и билансна структура.....	10
Показатељи пословања.....	13
Закључак	18

Увод

Законском регулативом надзор над највећим делом финансијског сектора поверен је Народној банци Србије. У 2009. години овај сектор је чинило 34 банке, 26 друштава за осигурање, 17 даваоца финансијског лизинга и 10 добровољних пензијских фондова.

Активности Народне банке Србије у 2009. години

Народна банка Србије је 2005. године дефинисала и обелоданила свој стратешки циљ у области осигурања за период 2006. до 2009. године - креирање и одржавање сигурног и стабилног тржишта осигурања ради заштите интереса осигураника и корисника осигурања и обезбеђивања услуга и производа осигурања на квалитетан и транспарентан начин. У складу са стратешким циљем Сектор за послове надзора над обављањем делатности осигурања (СНО) је у 2009. години наставио да усмерава своје активности у више праваца истовремено и то на: очување стабилности сектора осигурања, предузимањем мера и континуираним надзором; стварање услова за даљи развој овог сектора, доношењем подзаконске регулативе, засноване на Директивама Европске уније и међународне праксе и повећањем транспарентности рада НБС и друштава; даљи развој функције супервизије у складу са међународним стандардима и принципима IAIS-a, базиране на процени ризика и уз континуирану едукацију актуара и запослених.

Наиме, СНО је у току 2009. године спровео 7 непосредних контрола пословања друштава за осигурање. Решењима Народне банке Србије изречене су прописане мере надзора у 8 случајева, од којих се 3 односе на непосредне контроле извршена до краја 2008. године. У 2009. години спроведене су и 2 контроле заступника у осигурању, од којих је једна настављена у 2010. години.

У оквиру законске и подзаконске регулативе која се односи на област осигурања, у 2009. години је донето следеће: измена Закона о осигурању, нови Закон о обавезном осигурању у саобраћају, Уредба о утврђивању најниже осигуране суме, односно суме осигурања на коју може бити уговорено обавезно осигурање у саобраћају, измена Одлуке о ограничењима појединих облика депоновања и улагања средстава техничких резерви и о највишим износима појединих депоновања и улагања гарантне резерве друштава за осигурање, измена Одлуке о мерама за очување финансијске стабилности у Републици Србији, Одлука о минималној садржини процедуре „Упознај свог клијента“, Одлука о смерницама за процену ризика од прања новца и финансијског тероризма, нови Правилник о садржају и форми образаца финансијских извештаја друштва за осигурање и измена Правилника о контном оквиру и садржини рачуна у контном оквиру за друштва за осигурање, измена Уредбе о

добровољном здравственом осигурању и Уредба о одређивању имовине и лица која се могу осигурати код страног друштва за осигурање.

Изменама Закона о осигурању, чији предлагач је Министарство финансија, је утврђен рок 31. децембра 2011. године до ког друштва за осигурање морају да изврше разграничење послова животног и неживотног осигурања.

Крајем године донет је нови **Закон о обавезном осигурању у саобраћају**, чиме је извршена обавеза предвиђена краткорочним приоритетима за услуге осигурања у НПИ-у. Законом се уређују врсте обавезног осигурања у саобраћају, оснива се Гарантни фонд и поверавају се јавна овлашћења Удружењу осигураваача Србије. Закон у посебним одељцима регулише поједина питања из области осигурања од аутоодговорности чија је примена условљена чланством у Европској унији. Реч је о овлашћеном представнику за одлучивање о одштетном захтеву, Бироу за накнаду штете и обављању послова осигурања од аутоодговорности од стране лица из Европске уније, односно стране државе. Закон доноси нова решења у погледу ближег регулисања осигурања власника ваздухоплова од одговорности за штету причињену трећим лицима и путницима, и то сагласно Правилнику ЕУ 785/2004

Влада је донела **Уредбу о утврђивању најниже осигуране суме, односно суме осигурања на коју може бити уговорено обавезно осигурање у саобраћају** којим су износи најнижих осигураних сума на које могу бити уговорена осигурања путника у јавном превозу од последица несрећног случаја, одговорности власника ваздухоплова и власника чамаца усклађени са одредбама Закона о обавезном осигурању у саобраћају. Када је у питању осигурање аутоодговорности најниже осигуране суме су и даље прописане Законом о осигурању имовине и лица у износу од 200.000 USD за аутобусе и теретна возила и 100.000 USD за остала возила, у динарској противвредности по курсу на дан закључења уговора о осигурању.

Народна банка Србије крајем године изменила је **Одлуку о ограничењима појединих облика депоновања и улагања средстава техничких резерви и о највишим износима појединих депоновања и улагања гарантне резерве друштава за осигурање**, којима је преузето ограничење за депоновање и улагање у депозите код банака са седиштем у земљи из Одлуке о привременим мерама за очување финансијске стабилности у Републици Србији (35% за животна осигурања и 40% за неживотна), и утврђен предужам (унапред плаћени износ осигуране суме до висине откупне вредности утврђене уговором о животном осигурању) као облик за покриће техничких резерви животних осигурања. **Изменама Одлуке о мерама за очување финансијске стабилности у Републици Србији** се прописују критеријуми које акције којима се тргује на организованом тржишту треба да испуне да би могле бити употребљене за покриће техничких резерви.

Народна банка Србије је, у складу са Препорукама Међународне организације за контролу и спречавање прања новца (Financial Action Task

Force – FATF) из 2001. и 2003. године, Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council of 26 October 2005 on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing и Законом о спречавању прања новца и финансирању тероризма донела **Одлуку о смерницама за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма** и **Одлуку о минималној садржини процедуре „Упознај свог клијента“**.

Изменама **Уредбе о добровољном здравственом осигурању** друштва за осигурање су била дужна да ускладе спровођење добровољног здравственог осигурања са овом уредбом до 31. децембра 2009. године. Уредбом су као врсте добровољног здравственог осигурања утврђене: паралелно, додатно, приватно здравствено осигурање, као и комбинација ових врста осигурања. Уредбом је прописано да је друштво дужно да закључи осигурање са сваким лицем које за то искаже јасну намеру, без обзира на ризик коме је такав осигураник изложен. Одредбама уредбе прецизира се и закључивање уговора са здравственим установама о пружању услуга добровољног здравственог осигурања.

Уредба о одређивању имовине и лица која се могу осигурати код страног друштва за осигурање измењена је и допуњена, тако да се код страног друштва могу осигурати и ризици у вези са поморском пловидбом, комерцијалним ваздухопловством, лансирањем у свемир и теретом, као и у вези са робом у међународном транзиту, чиме је испуњен тај предуслов за приступање Републике Србије Светској трговинској организацији.

Тржиште осигурања

Општи показатељи

У 2008. години глобални реални раст бруто домаћег производа био је 2,3%, што је смањење у односу на претходну годину. Наведено смањење је било највише изражено у развијеним земљама и то са 2,5% у 2007. на 0,8% у 2008. години, док је пораст у земљама у развоју био скоро 6% у 2008. години. Током друге половине 2008. године светску економију је погодила тешка финансијска криза. Извоз је смањен као и реалан бруто друштвени производ, и то посебно у извозно оријентисаним земљама. Индустијска производња у САД-у, Немачкој, Јапану и Јужној Кореји значајно је смањена током последњег квартала 2008. године, јер је дошло до великог пада тражње.

Како је дошло до успоравања економске активности у 2008. години, цене хране и нафте значајно су пале, након чега су централне банке Европе, Јапана и САД-а изразиле забринутост због смањене економске активности и пада цена.

По први пут од 1980. дошло је до реалног смањења укупне премије од 2%. Реалан пад глобалне премије *животних осигурања* од 3,5% резултат

је смањења од 5,3% у развијеним земљама и двоцифреног раста од 15% у земљама у развоју. Наиме, дошло је до пада код производа повезаних са тржиштима капитала у развијеним земљама, као и пада код unit-link производа на тржиштима земаља у развоју. *Неживотна осигурања* забележила су незнатан реалан пад од 0,8% у 2008. години услед смањења тражње. Премије су пале за 1,9% у развијеним земљама, док је у земљама у развоју остварен раст од 7,1%. Технички резултат неживотних осигурања био је позитиван упркос великим губицима због природних катастрофа.

Највећу остварену премију на светском нивоу у 2008. години бележиле су САД, са учешћем од 29,06%, док су заједно са Великом Британијом и Јапаном покривале више од половине светског тржишта. Србија је на 67. месту у свету са 830 мил. USD.

Сектор осигурања у Србији је неразвијен и, по степену развијености, налази се знатно испод просека земаља чланица Европске уније. У прилог томе говоре показатељи развијености тржишта осигурања - однос укупне премије и бруто домаћег производа и укупна премија по становнику.

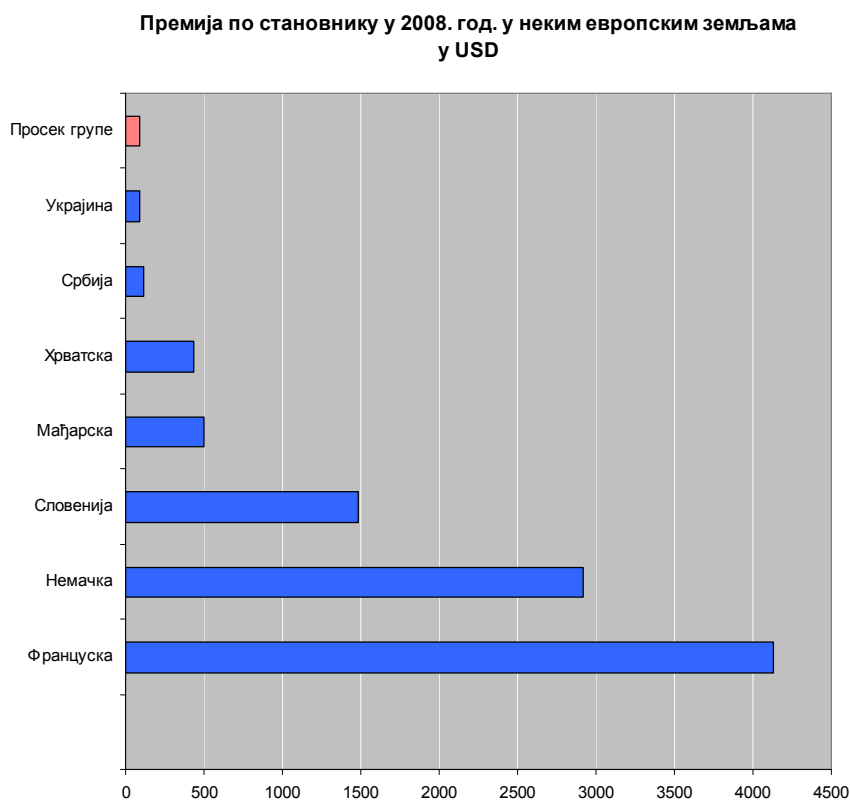
Учешће премије у БДП у 2008. год. у Србији у односу не неке европске земље, у%			
	Живот	Неживот	Укупно
Велика Британија	12,8	2,9	15,7
Швајцарска	5,5	4,4	9,9
Немачка	3,0	3,5	6,6
Словенија	1,7	3,7	5,4
Чешка	1,4	2,1	3,5
Хрватска	0,8	2,4	3,2
Мађарска	1,7	1,5	3,1
Просек групе	1,44	1,28	2,72
Грчка	1,0	0,9	1,9
Србија	0,2	1,7	1,9
Румунија	0,4	1,4	1,8
Турска	0,2	1,0	1,2

Извор: Swiss Re, Sigma No 3/2009

Наиме, према учешћу премије у бруто домаћем производу у 2008. год. од 1,9% (у 2004. год. 1,6%) Србија је на 65. месту на свету, док овај показатељ за 27 земаља чланица Европске уније износи чак 8,28%. Међутим, у поређењу са групом у коју је сврстана Србија, чији је просек 2,72%, може се закључити да је на задовољавајућој позицији, обзиром да Грчка бележи идентичан ниво овог показатеља, док се земље као што су Румунија и Турска налазе иза Србије.

Према премији по становнику у 2008. год. од 113 USD или 80 евра (у 2004. год. 52 USD односно 38 евра) Србија заузима тек 62. место у свету, а исти показатељ за 27 земаља чланица Европске уније износи 3.061 USD.

На првом месту је Велика Британија са 6.858 USD, а следе Холандија и Швајцарска, док Словенија са 1.484 USD и Хрватска са 431 USD заузимају 29. односно 42. место.

Извор: Swiss Re, Sigma No 3/2009

Развој тржишта осигурања у Србији мерен растом премије показује позитиван, али и релативно успорен тренд. Укупна премија у 2009. год. у односу на премију у 2008. год. под утицајем светске финансијске кризе порасла је за свага 2,6%.

У укупном финансијском сектору (банке, лизинг осигурање, и добровољни пензиони фондови) осигурање по капиталу и броју запослених заузима друго место. У билансној суми финансијског сектора у 2009. год. која је износила 2.371 млрд. дин. банке учествују са 91,1%, а друштва за осигурање су на трећем месту са 3,9%, што је благо смањење у односу на претходну годину.

Учешће у укупном финансијском сектору у %												
	Банке			Лизинг			Осигурање			ДПФ		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Билансна сума	90,2	89,3	90,8	5,5	6,2	4,7	4,1	4,3	4,2	0,2	0,2	0,3
Капитал	91,5	93,0	92,1	1,6	1,4	1,9	6,9	5,6	6,0			
Број запослених	74,5	72,2	72,5	1,2	1,2	1,1	23,9	26,2	25,9	0,5	0,5	0,4

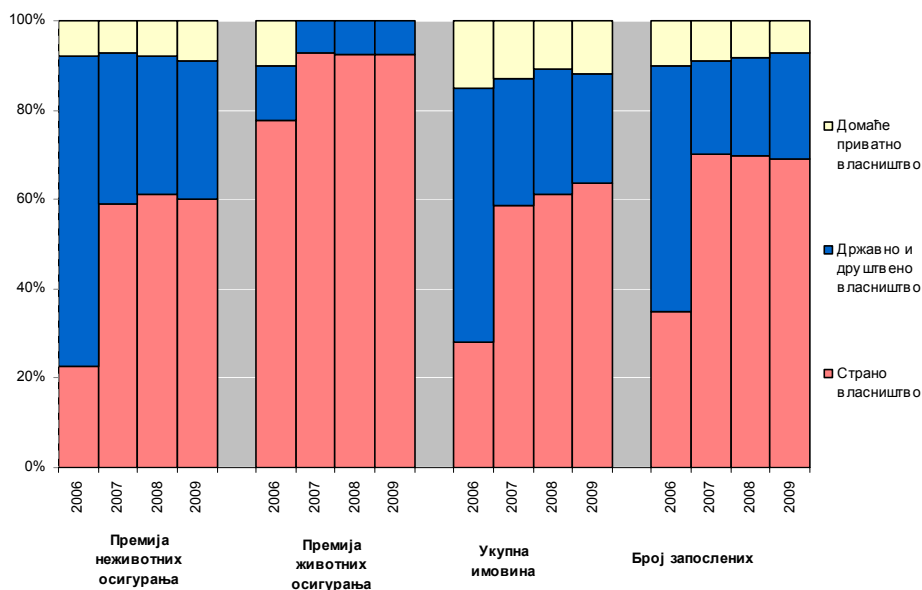
Учесници на тржишту

Друштва за осигурање

У 2009. години у Србији послује 26 друштава за осигурање, од којих су, посматрано према претходној години, два новооснована и то једно за обављање послова животних осигурања, а једно за обављање послова реосигурања. Искључиво пословима осигурања бави се 21 друштво, само пословима реосигурања 4 друштва, док пословима и осигурања и реосигурања 1 друштво. Од друштава која се баве пословима осигурања искључиво животним осигурањем бавило се 7 друштва, искључиво неживотним осигурањем 9 друштава, а и животним и неживотним осигурањем 6 друштава.

Посматрано према власничкој структури капитала од 26 друштва за осигурање у 2009. години 19 је у већинском страном власништву, 7 друштава је у домаћем.

Преглед података према власничкој структури

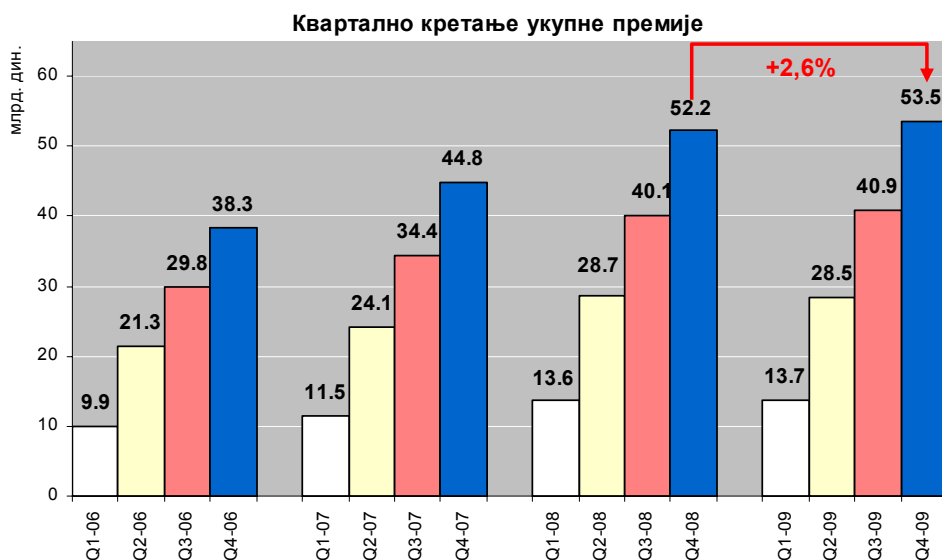
Успешним процесом приватизације у протеклом периоду, као и уласком на тржиште иностраних компанија добијањем green field лиценци (11 од 2005. године), друштва за осигурање у страном власништву у 2009. години бележе и раније преовлађујуће учешће у: премији животних осигурања са 92,5%, премији неживотних осигурања са 60,1%, укупној имовини са 63,8%, као и у броју запослених са 73,1%.

Остали учесници на тржишту

У продајној мрежи, поред друштава за осигурање, учествује и: 15 банака које су добиле дозволу за обављање послова заступања, 69 правних лица, 122 физичка лица-предузетника, једна туристичка агенција, док је сертификат за заступање односно посредовање добило 10.124 физичких лица.¹

Структура портфеља осигурања

У 2009. год. друштва за осигурање су остварила укупну премију у висини од 53,5 млрд.дин. (558 мил. евра или 802 мил. USD)², што представља 2,6% пораста у односу на претходну годину, када је износила 52,2 млрд.дин.

У структури премије у 2009. год. учешће неживотних осигурања износило је 85,3%, док се учешће животних осигурања повећало са 12,2%

¹ Стање на дан 29. март 2010. године.

² Према средњем курсу Народне банке Србије на дан 31. децембар 2009. године

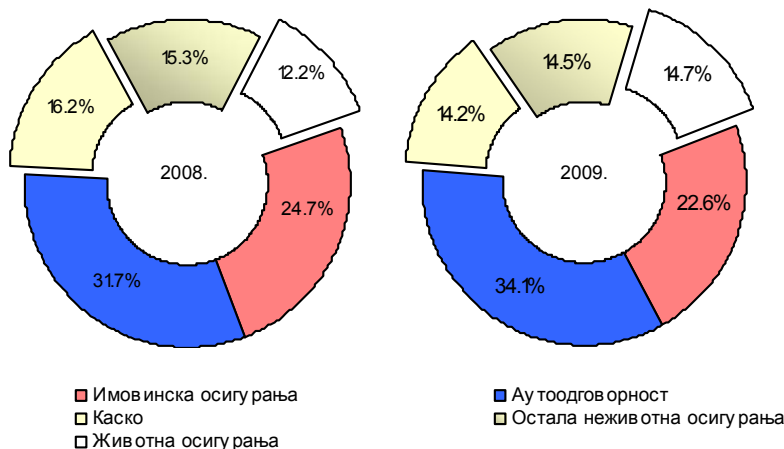
у 2008. год. на 14,7% у 2009. години, захваљујући оствареном порасту од 24,2% у односу на претходну годину (уз пад премије неживотних осигурања од 0,4%).

У структури укупног портфеља само пет врста неживотних осигурања и то: осигурање од последица незгоде, осигурање моторних возила, осигурање имовине од пожара и драгих опасности, остала осигурања имовине и осигурање од одговорности због употребе моторних возила, учествује са 77%. Аутоодговорност која је у 2006. години преузела водеће учешће од имовинских осигурања, задржава га и у 2009. години са 34,1%. Осигурањем од аутоодговорности у 2009. години бавило се 11 друштава за осигурање. Применом одредаба новог Закона о обавезном осигурању у саобраћају, као и подзаконске регулативе која се односи на примену бонус-малус ситета, може се очекивати даље унапређење овог значајног сегмента српског тржишта осигурања.

Очекивани ефекти финансијке кризе у виду пада премије необавезних осигурања су се одразили почетком 2009. год. и задржали се током године, кроз бележење пада премије имовинских осигурања, као и пада премије осигурања моторних возила – каско.

Обзиром на наведено имовинска осигурања настављају да смањују своје учешће и у 2009. години на 22,6%, уз пад премије од 6,3% у односу на претходну годину, док осигурање моторних возила – каско, врста осигурања која је раније бележила најзначајније повећање учешће, у 2009. години бележи пад у односу на претходну годину и то са 16,2% на 14,2%, уз пад премије од 10%.

Укупна премија према врстама осигурања
у 2008. год. и 2009. год.

Груписање друштава за осигурање према учешћу у укупној премији, извршено у три групе, с тим да прву групу чине 3 друштва са преко 15% у укупној премији, другу 5 друштва са учешћем мањим од 15% и трећу 14

друштва са мање од 3%, указује на настављање тренда смањења концентрације портфеља, започетог у 2005. години, да би након 2007. године, кад је концентрација на тржишту мерена Herfindahl Hirschman-овим индексом (1523) први пут била умерена, био настављен тренд и у 2009. години кад је овај индекс износио 1233.

Учешће друштава за осигурање у укупној премији према реег групама ¹⁾							
Група		2004	2005	2006	2007	2008	2009
I	Учешће у %	74.2	64.9	63.4	59.0	69.6	65.8
	Број друштава за осигурање	2	2	2	2	3	3
II	Учешће у %	11.8	21.5	21.6	22.1	19.0	23.2
	Број друштава за осигурање	3	4	3	2	4	5
III	Учешће у %	14.0	13.6	15.1	18.8	11.4	11.0
	Број друштава за осигурање	15	11	10	14	14	14

1) Без друштава која се баве пословима реосигурања.

Извор: Народна банка Србије

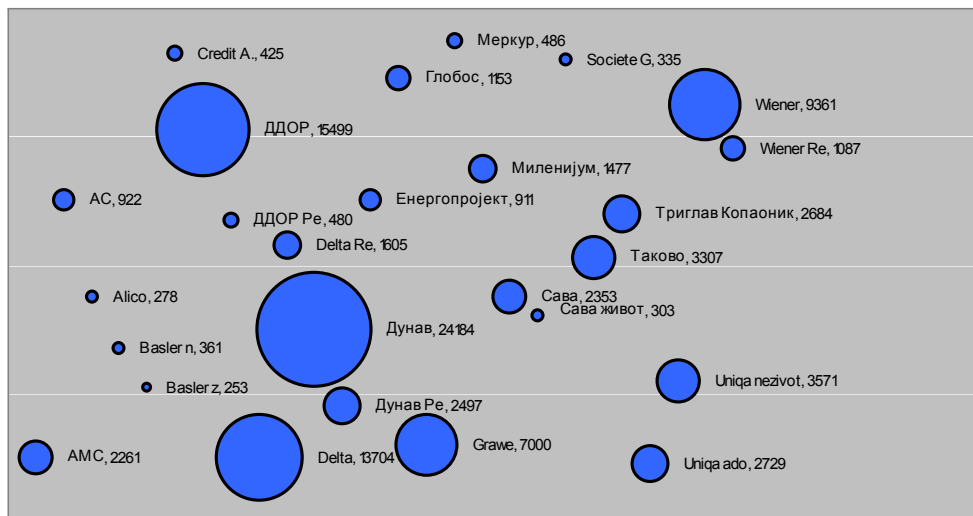
Занимљиво је да највећи део укупне премије посматрано по наведеним групама неживотних осигурања у 2009. години – 70,3% припада првој групи ранжираних друштава, док највећи део укупне премије животних осигурања – 47,4% припада другој групи.

Билансна сума и билансна структура

Билансна сума

Обим пословања сектора осигурања, мерен билансном сумом друштава која су обављала послове осигурања и реосигурања, у поређењу са 2008. год., повећан је у 2009. години за 17%, односно са 84,8 млрд.дин. на 99,2 млрд.дин.

Билансне суме друштава за осигурање на дан 31.12. 2009.
у мил. дин.

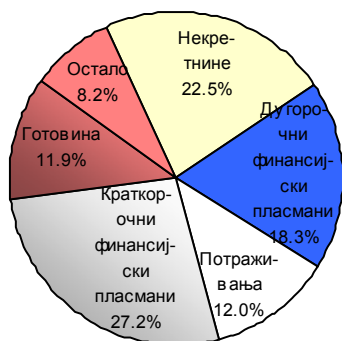
Структура активе

У структури активе друштава за осигурање са стањем на дан 31.12.2009.године, 42,6% односи се на сталну имовину (од чега 21,8% на дугорочне финансијске пласмане, а 19,6% на некретнине), док се 57,4% односи на обртну имовину (од чега на краткорочне финансијске пласмане 28,2%, а на потраживања по премијама 9,7%).

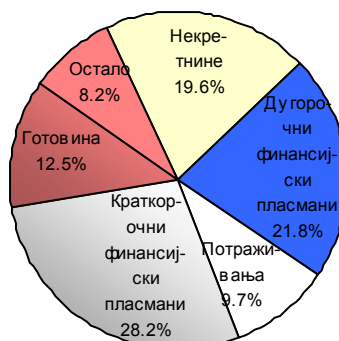
У поређењу са 2008. год. када је учешће сталне имовине износило 41,5% (од чега је учешће некретнина износило 22,5%, а дугорочних финансијских пласмана 18,3%), а учешће обртне имовине износило 58,5% (од чега краткорочни финансијски пласмани 27,2%, а потраживања по премијама 12%), може се закључити да се структура активе није значајније променила, осим успоренијег раста некретнина у односу на дугорочне пласмане.

Највеће учешће у активи у последње две посматране године, имају краткорочни финансијски пласмани и то на дан 31.12.2009. године 28,2%, са растом од 21,1% у односу на претходну годину.

Структура активе
на дан 31. 12. 2008.

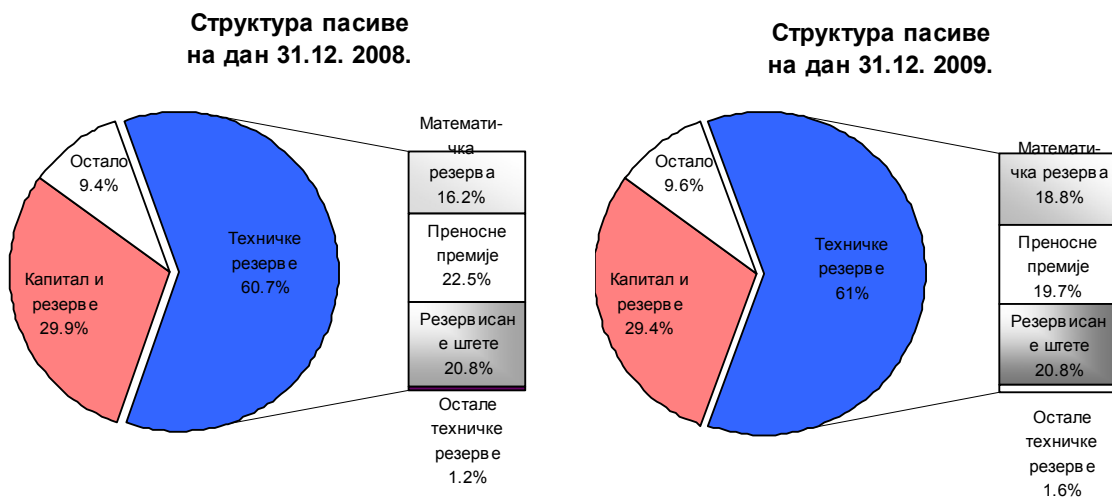
Структура активе
на дан 31. 12. 2009.

Структура пасиве

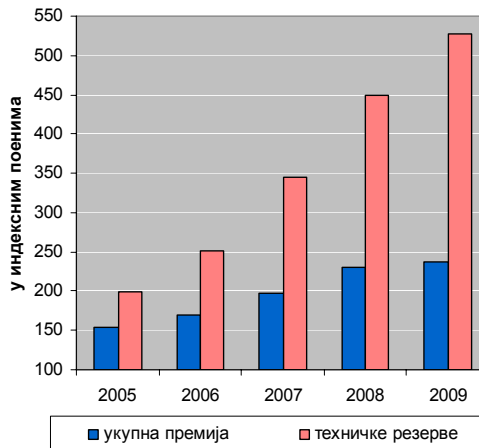
У структури пасиве на дан 31.12.2009. године техничке резерве исказују учешће од 61%, а капитал и резерве 29,4%.

У 2009. години се наставља тренд повећања учешћа издвајања средстава у техничке резерве започет у 2005. години. Док капитал бележи раст од 15,2% и то са 25,3 у 2008. години на 29,2 млрд. динара у 2009. години, техничке резерве у посматраном периоду бележе раст од 17,6% и то са 51,5 млрд.дин. на 60,5 млрд.дин., при чему најзначајнији пораст у структури ових резерви је имала математичка резерва са стопом од 36,2%, а задовољавајући је и пораст резервисаних штета од 17,2%.

Значајан показатељ резултата предузетих активности на стабилизацији и уређивању тржишта осигурања је и кретање техничких резерви и укупне премије. Наредни графикон, у коме је као базна година посматрања 2004. година, говори у прилог знатно бржег раста техничких резерви од укупне премије, што је у великој мери резултат успостављања критеријума за обрачун техничких резерви, прописаних од Народне банке Србије, као и стриктних контрола адекватности издвајања у техничке резерве, што је условило прихватање праксе осигураваача да реалније процењују ове резерве и тиме у значајнијој мери штите интересе осигураника и корисника осигурања.

Кретање укупне премије и техничких резерви, 2004=100

Показатељи пословања Солвентност

Солвентност друштва за осигурање зависи од довољности техничких резерви за преузете обавезе као и од довољности гарантне резерве као вида заштите осигураника у случају непредвиђених губитака у пословању, односно као амортизера за губитке који нису покривени техничким резервама.

Маргина солвентности на дан 31.12.2009. год. у Србији је износила 13,3 млрд. динара, а гарантна резерва 24,5 млрд. динара, при чему је раст гарантне резерве био наглашенији. На нивоу свих друштава у Србији која се претежно баве *неживотним осигурањима* однос гарантне резерве и маргине солвентности је износио 192,41%, док код друштава која се претежно баве *животним осигурањима* 183,41%.

Способност друштва да апсорбује ризик неадекватног ценовног нивоа премија, непредвидивих штета и неадекватног преноса ризика у саосигурање и реосигурање и др. (ризик осигурања) мери се, између осталог, и односом **премије у самопридржају и укупног капитала**. За друштва која се баве пословима *неживотних осигурања* премија у самопридржају представља апроксимацију преузетих ризика и треба да буде довољна за исплату штета и накнада из осигурања. У случају да премија није адекватно одмерена, да пренос ризика у саосигурање и реосигурање није извршен адекватно, као и у случају осталих ризика осигуравања, као гарант покрића се користи укупан капитал, односно његови делови.

Учешће премије у самопридржају у укупном капиталу је у 2009. години на нивоу свих друштава у Србији која се претежно баве *неживотним осигурањима* износило 195,31%, док је у 2008. години износило 212,51%. Ова промена је последица позитивног раста капитала друштава за осигурање и уједно пада премије у самопридржају, уз обезбеђен потребан ниво солвентности.

Однос **укупног капитала и техничких резерви** друштва која се претежно баве пословима *животних осигурања* благо је повећан са 29,6% у 2008. години на 32,27% у 2009. години и на стабилном је нивоу. Вредност наведеног односа у 2009. години указује на постојање „резерве“ од око 30% за случај неадекватно одмерених преузетих ризика ових друштава (за које у животним осигурањима техничке резерве представљају добру апроксимацију).

Квалитет имовине

У циљу стабилизације тржишта осигурања, које је у 2004. години карактерисало одсуство сигурности улагања средстава и неизмиривање обавеза према осигураницима од стране једног броја друштава, осим перманентних контрола приступило се успостављању критеријума за улагање средстава осигурања, пре свега техничких резерви и критеријума за процену билансних позиција.

Наведене активности су утицале на побошање квалитета активе друштава за осигурање. Наиме, посматрано према **учешћу нематеријалних улагања, некретнина, пласмана у хартије од вредности којима се не тргује на тржишту и потраживања у укупној активи** друштава која се претежно баве пословима *неживотних осигурања*, које у 2008. и 2009. години респективно износи 44,17% и 39,31%, као и према овом учешћу у 2005. години, када је овај показатељ износио чак 61,53%, способност друштава да измире своје обавезе је побољшана обзиром на пад наведених облика улагања у 2009. години.

Код друштава која се претежно баве пословима *животних осигурања* наведено учешће је на задовољавајућем нивоу, уз забележено благо повећање са 10,16% у 2008. години на 10,66% у 2009. години. На промену вредности овог показатеља у 2009. години у односу на 2008. годину у овим друштвима утицао је номинално већи раст наведених облика активе од раста укупне активе.

Поред способности друштва да обрачун премија буде на нивоу довољном за накнаду штета, неопходно је обезбедити и њену наплату. У супротном, осигуравач се може суочити са проблемом немогућности извршења својих обавеза према осигураницима.

Прописивање правила за процену билансних позиција и контрола исплате штета друштава спроведене од стране НБС, као и побољшање пословне праксе од стране друштава (исплата штета, а не компензација штета са дугујућом премијом) узроковали су позитивна кретања односа **потраживања за премију и укупне уговорене премије**.

Наиме, док је овај показатељ на нивоу свих друштава која су се претежно бавила *неживотним осигурањима* у 2004. години износио 23,88%, у 2008. и 2009. години износи 13,66%, односно 10,64%.

У друштвима која се претежно баве пословима *животних осигурања* учешће потраживања у укупној уговореној премији је смањено са 13,54% у 2008. години на 12,75% у 2009. години.

Покривеност техничких резерви прописаним облицима активе

У циљу обезбеђења заштите интереса осигураника и трећих оштећених лица, односно благовремене исплате штета, није довољно само формирање адекватног нивоа техничких резерви, већ и њихово улагање на начин који обезбеђује измирење преузетих обавеза у целини и у року

како у садашњем, тако и у будућем периоду. Да би било способно да одговори својим обавезама, друштво је дужно да средства улаже зависно од врста осигурања које обавља, водећи рачуна о рачности обавеза, профитабилности и дисперзији улагања.

У друштвима која се претежно баве пословима *неживотних осигурања* у 2009. години је приметна нешто боља покривеност техничких резерви у односу на 2008. годину. Наиме, према подацима достављеним од стране друштава покривеност техничких резерви прописаним облицима активе у 2009. години износи 94,19%, док је у 2008. години износила 90,41%.

У друштвима која се претежно баве пословима *животних осигурања* покривеност техничких резерви прописаним облицима активе, као и покривеност техничких резерви прописаним облицима активе уз уважавање диверсификације пласмана у 2009. години су задовољени и у истом су износу од 100,92%.

Посматрано укупно у Србији за сва друштва која се баве пословима осигурања техничке резерве *неживотних осигурања* у 2009. години највећим делом биле су покривене депоновањем код банака са 27%, готовином са 21%, државним хартијама од вредности са 16%, потраживањима за недоспеле премије са 10% и акцијама којима се тргује на тржишту са 8%. У структури покрића техничких резерви животних осигурања најзаступљеније је улагање у државне хартије од вредности са 72%, а затим следи депоновање код банака са 20%.

Имајући у виду утицај актуелне кризе на берзу, као и могући утицај на вредност улагања друштава за осигурање, Народна банка Србије је крајем 2009. године изменила Одлуку о привременим мерама за очување финансијске стабилности, у делу који се односи на критеријуме које треба да испуњавају акције у које се врши улагање средстава.

Реосигурање

Реосигурањем и саосигурањем се врши тзв. изравнавање ризика и заштита осигуравача од великих или масовних штета, које могу угрозити пословање друштва. За део ризика који остане у самопридржају друштва, као апсорбер за неочекиване догађаје и неадекватан ценовни ниво премије служи његов капитал.

Удео **меродавне премије у самопридржају у меродавној укупној премији** указује на обим пренетих ризика у реосигурање и саосигурање. Посматрано у односу на 2008. годину овај показатељ у 2009. години бележи мањи пад и то са 90,21% на 88,49% у друштвима која се претежно баве пословима *неживотних осигурања*.

Посматрано по врстама осигурања проценат преноса ризика у реосигурање највећи је у осигурању од одговорности због употребе ваздухоплова и осигурању ваздухоплова, иза којих следе осигурање трошкова правне заштите, осигурање финансијских губитака, осигурање имовине од пожара и других опасности и осигурање од опште

одговорности, што одговара природи посла тих врста осигурања и обиму преузетих ризика.

У друштвима која се претежно баве *животним осигурањем* овај показатељ у наведеном периоду креће између 98% и 99%. Високе вредности овог показатеља у овим друштвима узрокована је преносом ризико дела премије у реосигурање, док штедни (као знатни већи део премије у животним осигурањима) остаје у портфељу осигураваача.

Профитабилност

Меродавни технички резултат у самопридржају (однос меродавних штета у самопридржају и меродавне техничке премије у самопридржају) за сектор осигурања у Србији, као индикатор политике цена и адекватности, односно довољности премија за измирење обавеза по основу уговора о осигурању и адекватности преноса ризика у реосигурање и саосигурање у 2009. год. износи 76,65% и повољнији је у односу на 2008. годину кад је износио 78,11%.

Неповољан технички резултат у самопридржају у 2009. години остварен је само код осигурања кредита – 206,9%, услед раста штета по судској пресуди по основу старих уговора о осигурању код једног друштва за осигурање,

Однос нето резултата и укупне активе (РОА) као мера приноса на укупну активу у 2009. години, оствареног ангажовањем средстава у пословима осигуравања, инвестирања и др. у односу на претходну годину бележи пад у друштвима која се претежно баве пословима *неживотних осигурања*. Вредност овог показатеља у 2009. години је била позитивна 0,74% , али нижа је у поређењу са 2008. годином кад је износила 3%, што је последица пада нето резултата у 2009. години у односу на претходну годину.

У друштвима која се претежно баве пословима *животних осигурања* је у 2009. години први пут забележен скроман, али позитиван нето резултат и то 0,28%. Овакав резултат условљен је растом нето резултата првенствено код друштава за осигурање која се дуже време баве пружањем животних осигурања.

Посматрано укупно за сва друштва у Србији која се баве пословима осигурања остварен је позитиван нето резултат и позитиван принос на укупну активу друштава од 0,64%.

Ликвидност

Да би друштво било у стању да одговори обавезама оно мора водити рачуна како о усклађености средстава и обавеза по рочности, тако и о утрживости и квалитету својих средстава. Обзиром да су висина и тренутак настанка појединачних штета неизвесни, друштво мора пажљиво

да планира структуру својих средстава пре свега за измирење обавеза по штетама, а онда и осталих обавеза.

У друштвима која се претежно баве пословима *неживотних осигурања* показатељ усклађености краткорочних средстава (обртна имовина умањена за залихе) и краткорочних обавеза је у 2008. години износио 103,18%, а у 2009. години 105,26%. Показатељ који мери ликвидност као однос брже утрживе активе (акције којима се тргује на организованом тржишту, друге хартије од вредности расположиве за продају којима се тргује на организованом тржишту, хартије од вредности издате од стране државе, централне банке, међународних финансијских институција и готовински еквиваленти и готовина) и краткорочних обавеза износи 44,56% у 2009. години, што је благо побољшање у односу на претходну годину.

У друштвима која се претежно баве пословима *животних осигурања* показатељ усклађености краткорочних средстава (обртна имовина умањена за залихе) и краткорочних обавеза је у 2008. години износио 197,45%, а у 2009. години 216,81%. Такође, показатељ који мери однос брже утрживе активе и краткорочних обавеза у 2009. години је износио 289,26%.

Кретање овог показатеља указује на довољност ликвидних средстава за измирење краткорочних обавеза. Висок износ како краткорочних средстава умањених за залихе, тако и тзв. брже утрживе активе условљен је пре свега пласманима друштава која се баве пословима животних осигурања у хартије од вредности издате од стране државе и централне банке.

Закључак

Из упоредних показатеља се могу издвојити следеће промене на тржишту осигурања у 2009. години у односу на претходну годину:

- Остварен је пораст билансне суме сектора осигурања за 17% и то са 84,8 млрд. динара на 99,2 млрд. динара;
- Остварено је повећање капитала од 15,2 % , тј. са 25,3 млрд. динара на 29,2 млрд. динара;
- Остварено је повећање техничких резерви од 17,6% (чиме је премашен износ укупне премије остварене у 2009. год.), уз с једне стране њихову покривеност у животним осигурањима, а с друге стране непотпуну покривеност у неживотним осигурањима;
- Укупна премија која је у 2008. год. износила 52,2 млрд.дин. достигла је у 2009. години ниво од 53,5 млрд.дин. уз скромну стопу раста од 2,6%;
- Учешће неживотних осигурања од 85,3% у укупној премији је и даље доминантно. Премија осигурања од одговорности због употребе моторних возила бележи раст, док код необавезних осигурања као што су имовинска осигурања и осигурање моторних возила – каско бележи пад, што је последица изложености сектора осигурања утицају глобалне финансијске кризе;
- Благо повећано учешће животних осигурања у укупној премији са 12,2% у 2008. год. на 14,7% у 2009. год. и даље је далеко од просека 27 земаља чланица Европске уније у којима ово учешће у 2008. год. био око 62%;
- Концентрација на тржишту мерена Herfindahl Hirschman-овим индексом је, као и у 2007. години умерена, са тенденцијом даљег смањивања;
- Број друштава за осигурање повећан је са 24 на 26, уз смањење броја запослених на 11.142 по стопи од 4,9%.

Кључне области којима би друштва требало да се баве посебно у садашњем тренутку су: корпоративно управљање, које између осталог подразумева адекватно успостављен систем интерне контроле, унапређење управљања ризицима, унапређење техника вредновања улагања, јачање транспарентности, јачање добре праксе пословања и фер односа према клијентима, активности на едукацији потенцијалних осигураника, чиме ће допринети јачању поверења осигураника и стварању услова за развој овог сегмента финансијског система.